

Ekonomické a další problémy výkonu znalecké činnosti v ČR

The Economic and other Problems of Enforcement of Court Expert Activities
in the Czech Republic

ABSTRAKT: V současné době hýbe znaleckou obcí problematika odměn soudních znalců v případech, kdy objednatelem posudku je orgán veřejné moci (zpravidla policie nebo soud). Předkládaný příspěvek si klade za cíl pragmaticky, bez politických vlivů a emocí, tuto problematiku analyzovat. Zhodnoceny jsou všechny skutečné výnosy a skutečné náklady činnosti znalců jako osob samostatně výdělečně činných i znaleckých ústavů. Závěrem je smutné konstatování, že současně i nově navrhané sazby odměn po započtení všech vlivů zdaleka nedosahují úrovně přiměřené pro vysokoškolsky vzdělané odborníky. Místy dokonce neumožňují znaleckým ústavům ani proplacení zákonem předepsané minimální mzdy. Analyzovány jsou i další související problémy a návrhy na opatření.

KLÍČOVÁ SLOVA: soudní znalec, znalecký ústav, platy, mzdy, odměny, výnosy, náklady, náklady práce

ABSTRACT: Currently moving expert communities, the issue of remuneration of court experts in cases where the client's opinion is a public authority (usually the police or the court). The present contribution aims to pragmatically, without political influences and emotions, this issue analyses. Evaluated are all actual returns and actual costs of the activities of the experts as self-employed persons and expert institutions. In conclusion, it is sad statement that the current and newly proposed rates of remuneration, after offsetting all of the effects are far, far below levels adequate for college-educated professionals. Some places do not allow the expert institutions or reimbursement of the statutory minimum wage. Analysed are also other related problems and suggestions for action.

KEYWORDS: expert witness, expert institute, salaries, wages, remuneration, income, costs, labour costs

ÚVODEM

Tento příspěvek je zpracován jako analýza znalecké činnosti, zejména z hlediska ekonomického, s přihlédnutím ke specifickým vysokých škol jako znaleckých ústavů. Je v něm mj. prezentováno:

- že stávající hodinové sazby znaleckého ve vztahu k orgánům veřejné moci neumožňují zaměstnavateli po zohlednění zákonných odvodů a nutných režijních položek proplatit zaměstnanci průměrnou mzdu v oboru, často dokonce ani mzdu minimální,
- totéž platí i pro sazby v návrhu novely resp. nové prováděcí vyhlášky k zákonu,

- není přiměřené uvádět u hodinových sazeb rozmezí sazeb podle náročnosti posudku, poněvadž celou práci musí vykonat zpracovatel s VŠ kvalifikací a podle zákona musí práci vykonat osobně; pokud je problém složitější, pak si zpravidla vyžádá i více hodin.
- zapsaný znalec, resp. znalecký ústav, je povinen pro orgán veřejné moci zpracovat znalecký posudek v zapsaném oboru. Nemůže však předem sjednat částku, za jakou bude posudek vypracován. Je na vůli zadavatele, jakou sazbu a kolik odpracovaných hodin uzná a jak vyúčtované znalecké zkrátí. Tím vzniká ztráta, kterou znalec resp. znalecký ústav, například vysoká škola, nemá z čeho

Dodáno autory do redakce 30. 1. 2017. • Recenzní řízení od 30. 1. do 13. 3. 2017.

Prof. Ing. Albert Bradáč, DrSc., profesor oboru soudní inženýrství, soudní znalec v oborech ekonomika, doprava a stavebnictví, čestný člen představenstva Konfederace občanských sdružení znalců a odhadců, z.s., šéfredaktor časopisu Soudní inženýrství. Ústav soudního inženýrství VUT v Brně, e-mail: albert.bradac@usi.vutbr.cz

Doc. Ing. Aleš Vémola, Ph.D., docent oboru soudní inženýrství, ředitel Ústavu soudního inženýrství VUT v Brně, soudní znalec v oborech ekonomika, doprava a strojírenství, předseda prezidia Asociace znalců a odhadců, z.s., člen představenstva Konfederace občanských sdružení znalců a odhadců, z.s., předseda poradního sboru předsedy KS v Brně pro posuzování odborné způsobilosti žadatelů o znalecké oprávnění z oboru ekonomika, doprava a strojírenství, znalecké otázky oboru doprava, předseda Poradního sboru ministra spravedlnosti pro stavebnictví, strojírenství a energetiku, zástupce šéfredaktora časopisu Soudní inženýrství, e-mail: ales.vemola@usi.vutbr.cz

Ing. Albert Bradáč, Ph.D., doktor oboru soudní inženýrství, soudní znalec v oborech ekonomika, doprava a strojírenství, zástupce šéfredaktora časopisu Soudní inženýrství, Ústav soudního inženýrství VUT v Brně, e-mail: ing.bradac@usi.vutbr.cz

uhradit, poněvadž výnosy z dotací ani z projektů vědy a výzkumu na VŠ nesmějí být použity na jinou činnost.

ZNALECKÁ ČINNOST VYSOKÝCH ŠKOL

V současné době je činnost soudních znalců a znaleckých ústavů uskutečňována podle zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, a prováděcí vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., oboje v aktuálním znění. Hlavní náplní znalecké činnosti je zprostředkování odborných poznatků pro orgány veřejné moci (zejména soudy a Policii ČR) při jejich rozhodovací činnosti, a to formou znaleckých posudků. Tato činnost pro orgány veřejné moci je ze zákona povinná a přednostní před podáváním znaleckých posudků i jinou činností pro fyzické a právnické osoby.

Znaleckou činnost podle uvedeného zákona vykonávají:

- znalci – fyzické osoby, jichž je v seznamu znalců vedeném Ministerstvem spravedlnosti (www.justice.cz) ke dni 29. ledna 2017 zapsáno ve všech oborech celkem 9 168,
- znalecké ústavy, jejichž seznam se dělí na dva oddíly:
 - II. oddíl, v němž jsou zapsány vysoké školy, resp. jejich součásti, a další vědecká pracoviště; tyto ústavy jsou podle znění zákona „určeny především pro zpracování znaleckých posudků ve zvlášť obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení“, a
 - I. oddíl, v němž jsou zapsány ostatní znalecké ústavy (podle připravované novely zákona by snad měly být tyto ústavy přejmenovány na znalecké kanceláře);
- v případech, kdy na daný obor není znalec k dispozici nebo by jeho přibrání bylo obtížné, může orgán veřejné moci přibrat odborníka, jenž není znalcem (tzv. znalec ad hoc).

Tab. 1 Přehled znaleckých ústavů na vysokých školách (vysoké školy resp. jejich fakulty, vysokoškolské ústavy a další součásti).

Zdroj dat: www.justice.cz.

Table 1 Overview of expert institutions at universities (high schools or their faculties, university institutes and other components).

Přehled vysokých škol, resp. jejich součástí, jež jsou znaleckými ústavami	
Oddíl II. (VŠ a vědecké ústavy)	
Vysoká škola	Součást (není-li znaleckým ústavem škola)
Akademie múzických umění v Praze	Divadelní fakulta
	Filmová a televizní fakulta
	Hudební a taneční fakulta
Akademie výtvarných umění v Praze	
Česká zemědělská univerzita v Praze	Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů
	Fakulta lesnická a dřevařská
	Fakulta životního prostředí
	Technická fakulta
České vysoké učení technické v Praze	Kloknerův ústav
	Fakulta biomedicínského inženýrství
	Fakulta dopravní, Ústav soudního znalcetví v dopravě
	Fakulta elektrotechnická
	Fakulta stavební
Janáčkova akademie múzických umění v Brně	Divadelní fakulta
	Hudební fakulta
Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích	Fakulta rybářství a ochrany vod
	Pedagogická fakulta
	Přírodovědecká fakulta
	Teologická fakulta
Masarykova univerzita	Filozofická fakulta
	Ekonomicko-správní fakulta
	Fakulta informatiky
	Fakulta sociálních studií
	Fakulta sportovních studií
	Přírodovědecká fakulta

Přehled vysokých škol, resp. jejich součástí, jež jsou znaleckými ústavami	
Oddíl II. (VŠ a vědecké ústavy)	
Vysoká škola	Součást (není-li znaleckým ústavem škola)
Mendelova univerzita v Brně	Agronomická fakulta
	Lesnická a dřevařská fakulta
	Provozně ekonomická fakulta
	Zahradnická fakulta
Ostravská univerzita v Ostravě	Filozofická fakulta
	Přírodovědecká fakulta
Policejní akademie ČR v Praze	
Technická univerzita v Liberci	Fakulta mechatroniky, informatiky a mezioborových studií
	Fakulta strojní
	Fakulta textilní
Univerzita J.E. Purkyně v Ústí n. Labem	Fakulta pedagogická
Univerzita Karlova	1. lékařská fakulta
	3. lékařská fakulta
	Fakulta tělesné výchovy a sportu
	Filozofická fakulta
	Lékařská fakulta v Hradci Králové
	Lékařská fakulta v Plzni
	Pedagogická fakulta
	Právnická fakulta
Univerzita obrany	Přírodovědecká fakulta
	Fakulta vojenských technologií
	Fakulta tělesné kultury
Univerzita Palackého v Olomouci	Fakulta tělesné kultury
	Lékařská fakulta
	Přírodovědecká fakulta
Univerzita Pardubice	Dopravní fakulta Jana Pernera
	Univerzita Pardubice, Fakulta ekonomicko-správní
	Univerzita Pardubice, Fakulta chemicko-technologická
	Fakulta technologická
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	Fakulta technologická

Přehled vysokých škol, resp. jejich součástí, jež jsou znaleckými ústavy	
Oddíl II. (VŠ a vědecké ústavy)	
Vysoká škola	Součást (není-li znaleckým ústavem škola)
Veterinární a farmaceut. univerzita Brno	Fakulta veterinární hygieny a ekologie Fakulta veterinárního lékařství Farmaceutická fakulta
Vysoká škola báňská – TU Ostrava	Fakulta bezpečnostního inženýrství Fakulta elektrotechniky a informatiky Fakulta metalurgie a materiálového inženýrství Fakulta stavební Fakulta strojní Fakulta hornicko-geologická Ústav oceňování majetku při Ekonomické fakultě
Vysoká škola ekonomická v Praze	Fakulta mezinárodních vztahů Institut oceňování majetku Národohospodářská fakulta
VŠ chemicko – technologická v Praze	Fakulta potravinářské a biochemické technologie Fakulta technologie ochrany prostředí Fakulta chemické technologie Fakulta chemicko-inženýrská
VŠ uměleckoprůmyslová v Praze	
Vysoké učení technické v Brně	Ústav soudního inženýrství Fakulta architektury Fakulta elektrotechniky a komunikačních technologií Fakulta chemická Fakulta informačních technologií Fakulta stavební Fakulta strojního inženýrství
Západočeská univerzita v Plzni	Fakulta filozofická, katedra politologie a mezinárodních vztahů, katedra antropologie a historických věd Fakulta pedagogická

Přehled vysokých škol, resp. jejich součástí, jež jsou znaleckými ústavy	
Oddíl II. (VŠ a vědecké ústavy)	
Vysoká škola	Součást (není-li znaleckým ústavem škola)
Fakultní nemocnice	Fakultní nemocnice Brno Fakultní nemocnice Hradec Králové Fakultní nemocnice Královské Vinohrady Fakultní nemocnice Olomouc Fakultní nemocnice Ostrava Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně Ústřední vojenská nemocnice – Vojenská fakultní nemocnice Praha Všeobecná fakultní nemocnice v Praze
Oddíl I. (Ostatní ústavy)	
ČVUT v Praze	Rektorát, odbor pro věd. a výzk. činnost, Patentové středisko
Žilinská univerzita v Žilině	Ústav soudního inženýrství
Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích	
Celkem z 24 VŠ je zapsáno škol resp. jejich součástí	81
Fakultní nemocnice	8
Celkem VŠ pracovišť	89
Celkem všech znaleckých ústavů ve II. oddílu	183
Podíl znaleckých ústavů na VŠ z ústavů II. oddílu	49 %
Podíl 24 VŠ se znaleckými pracovišti z celkem 28 veřejných a státních VŠ	86 %
Celkem VŠ v I. oddílu seznamu	3
Celkem ústavů I. oddílu seznamu	140

Zákon o znalcích a tlumočnících je z roku 1967. Byl velmi jednoduchý, nepolitický a dlouho nepotřeboval novelizaci. První novela z roku 2006 upravovala jen proplácení DPH.

Zákon však byl vydán před rokem 1989, zřejmě proto jsou zde snahy o jeho novelizaci. Paralelně se na Ministerstvu spravedlnosti opakovaně neúspěšně pracovalo na novelizaci stávajícího zákona, na novém zákonu a novelizaci prováděcí vyhlášky. Prošla jen velmi obsáhlá novelizace původního zákona zákonem č. 444/2011 Sb., jenž řešil problémy nyní vydávané za neřešené při návrhu zákona nového; zejména byly definovány přestupky znalců a znaleckých ústavů a k nim přiřazeny i sankce (např. peněžité ve výši až do 200 000 Kč).

EKONOMICKÁ STRÁNKA PODÁVÁNÍ ZNALECKÝCH POSUDKŮ PRO ORGÁNY VEŘEJNÉ MOCI

Při podávání znaleckých posudků jsou zde dva režimy. Ve vztahu k občanům a organizacím (fyzickým a právnickým osobám) je vše otázkou smluvní. Dojednává se, zda znalec bude posudek podávat, rozsah posuzovaného problému, termín i výše odměny a náhrada nákladů.

Pokud je zadavatelem posudku orgán veřejné moci, pak je vše dáno jeho pravomocí. Vybere si ze seznamu znalce a zpracování posudku mu uloží, stanoví přitom i termín. Po poslední novele zákona o znalcích a tlumočnících by se sice mělo zpracování předem se znalcem dojednat, ale ne vždy toto proběhne. Co nelze dojednat je znalečné – odměna a náhrada nákladů. Zákon resp. prováděcí vyhláška stanoví, že se znalecké posudky pro orgány

veřejné moci účtují na základě odpracovaných hodin sazbou z vyhlášky, jež je od roku 2002 (tedy 15 let bez změny) stanovena v rozmezí 100 až 350 Kč/h pro znalce i znalecké ústavy. Jsou zde možné přírázky (zvýšení lze slučovat):

- až 10 %, jedná-li se o posudek, jímž je přezkoumáván posudek jiného znalce,
- až 20 %, jedná-li se o posudek mimořádně obtížný,
- až 50 %, je-li nutné spěšné provedení úkonu, nebo bylo-li znalci uloženo úkon provést v den pracovního volna nebo pracovního klidu anebo v noci,
- až 50 % v případech, kdy je pro podání znaleckého posudku znaleckým ústavem vyžadována zvláštní odborná specializace.

Problémem je, že přírázky velmi často nejsou zadavatelem, jenž rozhoduje s konečnou platností, přiznávány a operuje se se sazbami základními. Paradoxem pak je, že orgán, který nemá potřebnou odbornost pro vyřešení daného problému, a tedy je nucen přibrat znalce, má nakonec dostatečnou odbornost, aby mohl rozhodnout o tom, jak složitý znalecký úkon byl.

KALKULACE ODMĚNY U ZNALECKÝCH ÚSTAVŮ

Stávající sazby ani s přírážkami zdaleka neodpovídají požadované kvalifikaci znalce, jak dokazuje následující rozbor, provedený pro znalecký ústav za předpokladu, že pracuje jen na znaleckých posudcích. Přitom ovšem není možno účtovat všechny hodiny v běžném roce (pro rok 2007 například přesně 2 000 hodin), ale jen hodiny skutečné práce na posudcích. Mezi takové hodiny jistě nepatří (ale je nutno je pracovníkovi proplatit, tzn. že znalecká činnost musí přinášet i tyto výnosy, obdobně jako každá jiná činnost):

- doba zákonně dovolené pracovníka (uvažováno minimálně 5 týdnů, u pedagogických a akademických pracovníků 8 týdnů),
- režijní práce pracovníka, kdy nepracuje na konkrétním posudku, ale jsou nutné (vzdělávání, administrativní práce, školení, přezkoušení znalce) – na základě zkušeností odhadnuto jako 20 %, což je jako jeden den v týdnu.

Ve zbývajících hodinách v roce je třeba získat výnosy na proplacení hrubé mzdy za rok, k tomu ovšem ještě zákonné

odvody zaměstnavatele za pracovníka; zaměstnavatel odvádí (v procentech hrubé mzdy):

Nemocenské pojištění	2,30 %
Důchodové pojištění.....	21,50 %
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	1,20 %
Zdravotní pojištění	9,00 %
Povinné ručení.....	0,42 %
Celkem	34,42 %

Z výnosů musí zaměstnavatel ovšem hradit nejen mzdu zpracovatele posudku, ale i režijní náklady zaměstnavatele, jež jsou nutné; nejedná se přitom o práci na konkrétních znaleckých posudcích. Jedná se například o

- náklady na vedení organizace a další režijní pracovníky (personální, účetní, správa majetku, doprava, ...),
- náklady na údržbu,
- náklady na vybavení přístrojové a materiálové,
- nájemné prostor (v případě vlastních prostor jejich amortizace nebo splácení a údržba),
- náklady na služby (telefon, připojení na Internet, vodné a stočné, spotřeba elektřiny, plynu, vytápění, likvidace odpadu, úklid ap.).

Tyto náklady jsou na některých vysokých školách uvažovány formou tzv. „full cost“ a činí například na konkrétním znaleckém pracovišti 34,4 % z výnosů bez DPH. Pro ilustraci: podle státního rozpočtu na rok 2017 v kapitole 336 Ministerstva spravedlnosti je uvažováno ve výdajovém bloku:

A) Výdaje justiční část	16 496 110 918 Kč
B) Celkem soudci a státní zástupci.....	5 761 190 400 Kč
C) Ostatní výdaje justiční části.....	10 734 920 518 Kč

Výpočet **náklady Ministerstva spravedlnosti** v procentech:
 $(C / A \times 100) = 65 \%$.

Přehled hrubé mzdy vybraných profesí v ČR je uveden v tab. 2, a to hodnoty průměrné a špičkových pracovníků (*top 10 %*). Z relativně malého rozdílu mezi běžnými profesemi je na místě také konstatovat, že **není přiměřeně uvádět rozmezí sazeb podle náročnosti posudku**, poněvadž celou práci musí vykonat zpracovatel s VŠ kvalifikací; pokud je problém složitější, pak si zpravidla vyžádá i více hodin. Navíc snižování účtovaných sazeb

Tab. 2 Přehled průměrných hrubých mezd profesí v ČR. Pramen: http://eprehledy.cz/prumerne_platy_podle_profese.php.

Table 2 Overview of the average gross wage professions in the Czech Republic.

Podskupina / kategorie zaměstnání CZ-ISCO	Hrubý plat top 10 %	Hrubý plat průměr
Výzkumní a vývojoví vědečtí pracovníci ve fyzikálních oborech	69 680 Kč	46 373 Kč
Biochemici, biofyzici	60 829 Kč	39 275 Kč
Specialisté v oblasti zemědělství, lesnictví, rybářství a vodního hospodářství	43 760 Kč	33 423 Kč
Specialisté v oblasti průmyslového inženýrství a v příbuzných oblastech	72 098 Kč	45 826 Kč
Stavební inženýři	62 557 Kč	37 576 Kč
Lékaři specialisté	83 745 Kč	49 261 Kč
Vědečtí, výzkumní a vývojoví pracovníci na vysokých školách	50 733 Kč	34 392 Kč
Rozpočtáři specialisté	81 309 Kč	50 276 Kč
Průměr	65 589 Kč	42 050 Kč

Tab. 3 Kalkulace nutné hodinové sazby znaleckého ústavu pro dosažení dané hrubé mzdy.
Table 3 Calculation of required hourly rate of the expert of the institute for the achievement of the gross wages.

Položka	Ozn.	Rozměr	Průměr VŠ v ČR	Průměr VŠ top 10 %	Profesor na VŠ	Docent na VŠ	Odborný asistent VŠ
Hrubá mzda zpracovatele posudku	HM	Kč / měsíc	42 000	65 000	82 000	63 000	43 000
Odvody na pojištění povinné 34,42 % (= HM × 0,3442)		Kč / měsíc	14 456	22 373	28 224	21 685	14 801
Celkem měsíčně	CM	Kč / měsíc	56 456	87 373	110 224	84 685	57 801
Náklady dle full cost z výnosů	FC	%	34,4	34,4	34,4	34,4	34,4
Na mzdy a pojištění připadá z výnosů (CMP = 100 – FC)	CMP	%	65,6	65,6	65,6	65,6	65,6
Náklady zaměstnavatele v Kč $N = CM \times CMP / 100$	N	Kč / měsíc	28 000	43 333	54 667	42 000	28 667
Celkem měsíčně potřeba na proplacení hrubé mzdy $V = CM + N$	V	Kč / měsíc	84 456	130 706	164 891	126 685	86 467
Počet měsíců v roce	PM	měs. / rok	12	12	12	12	12
Nutný roční výnos (= V × PM)	VR	Kč / rok	1 013 477	1 568 476	1 978 693	1 520 215	1 037 607
Fond pracovní doby roční 2007		h / rok	2000	2000	2000	2000	2000
Dovolená týdnů v roce min. (počet týdnů × 40 hodin týdně) – odpočet		h / rok	–200	–200	–320	–320	–320
Zbývá		h / rok	1800	1800	1680	1680	1680
Nutné režijní práce mimo práce na posudku (odhad: 1 den v týdnu, tj. 20%) – odpočet		h / rok	–360	–360	–336	–336	–336
Zbývá hodin skutečné práce na posudcích	HPP	h / rok	1440	1440	1344	1344	1344
Hodinová sazba (= VR / HPP)	HS	Kč / h	704	1 089	1 472	1 131	772

Poznámka: u profesorů je mzda zpravidla za úvazek o něco vyšší.

soudy v daném rozmezí při rozhodování o znalečném je rovněž častou příčinou vzniku ztráty v hospodaření znaleckého ústavu (i znalce jednotlivého).

V tab. 3 jsou na základě přechodných úvah uvedeny výsledky přepočtu průměrných mezd odborníků s vysokoškolským vzděláním, jež je zákonem po znalcích obligatorně vyžadováno (požaduje se také 10 let praxe v oboru po absolvování VŠ, když přitom soudcům stačí jen dosažení 30 let věku). Vyplývá z něj, že sazba by měla být minimálně 1000 Kč/h (což odpovídá např. sazbe notáře 1000 Kč/h při soupisu majetku pro dědictví dle vyhlášky stejného ministerstva nebo obhájce za účast při ohledání místa činu). Další příklad pro nutnost změny sazeb u znalců a znaleckých ústavů: vyhláškou ministerstva zdravotnictví č. 427/2008 Sb. je v její příloze č. 1 stanovena sazba Státního ústavu pro kontrolu léčiv při poskytnutí hodinové ústní konzultace na 3 100 Kč, u vědecké ústní konzultace na 12 500 Kč/h. Znalci, na rozdíl od všech dalších profesí, nemají dle názoru některých soudců zatím dokonce nárok ani na úhradu ztráty času, například při cestě na jednání soudu.

KALKULACE ODMĚNY U ZNALCŮ – FYZICKÝCH OSOB

Obdobná kalkulace platí i pro znalce – fyzickou osobu; ten by měl mít rovněž nárok na dovolenou na zotavení, náhradu režijních nákladů, stejně jako musí provádět režijní práce.

Další nákladovou položkou je pojištění odpovědnosti; toto se liší podle podmínek jednotlivých pojišťoven, obdobně jako pojištění nemocenské. Oboje pojištění však jsou u OSVČ (osoby samostatně výdělečně činné) dobrovolná, proto jsou dále uvažována jakou součástí nákladů.

Náklady znalce jako OSVČ jsou uvažovány dle paušální sazby zákona o dani z příjmu ve výši 40 % z výnosů. Další položkou pro porovnání se zaměstnanci je zde rozdíl v platbách zákonného pojištění:

sociální pojištění OSVČ 29,2 % z poloviny vyměřovacího základu, jímž je rozdíl příjmů a výdajů, tedy	14,6 %
zdravotní pojištění OSVČ 13,5 % z poloviny vyměřovacího základu, jímž je rozdíl příjmů a výdajů, tedy	6,75 %
celkem tedy OSVČ	21,35 %

sociální (důchodové) pojištění hrazené zaměstnancem z hrubé mzdy	6,5 %
zdravotní pojištění hrazené zaměstnancem z hrubé mzdy	4,5 %
celkem tedy zaměstnanci sraženo z hrubé mzdy	11,0 %

Vzhledem k tomuto nepoměru je v tab. 4, v níž je kalkulace sazeb znalce jako OSVČ, provedeno v závěru zvýšení hodinové sazby o 10 %.

Tab. 4 Kalkulace nutné hodinové sazby znalce jako OSVČ.

Table 4 Calculation of required hourly rate the expert.

Položka	Ozn.	Rozměr	Průměr VŠ v ČR	Průměr VŠ top 10 %
Hrubá mzda zpracovatele posudku	HM	Kč / měsíc	42 000	65 000
Náklady dle zákona o dani z příjmu paušální (HM = 60 %, N = 40 % = HM × 40 / 60)	N	Kč / měsíc	28 000	43 333
Celkem měsíčně na proplacení hrubé mzdy (= HM + N)	V	Kč / měsíc	70 000	108 333
Počet měsíců v roce	PM	měs. / rok	12	12
Nutný roční výnos (= V × PM)	VR	Kč / rok	840 000	1 300 000
Fond pracovní doby roční 2007		h / rok	2000	2000
Dovolená týdnů v roce min. (počet týdnů × 40 hodin týdně) – odpočet		h / rok	–200	–200
Zbývá		h / rok	1800	1800
Nutné režijní práce mimo práce na posudku (odhad: 1 den v týdnu, tj. 20 %) – odpočet		h / rok	–360	–360
Zbývá hodin skutečné práce na posudcích	HPP	h / rok	1440	1440
Hodinová sazba (= VR/HPP)	HS	Kč / h	583	903
Po kompenzaci odlišného pojištění OSVČ vůči zaměstnancům		Kč/h	642	993

Tab. 5 Problémy jednotlivých položek při účtování znaleckého znaleckého ústavu soudům.

Table 5 Problems of individual items in the accounting experts of the expert institute of the courts.

Č.	Položka – příklad	Příklad rozhodnutí soudu o účtování položky	Komentář znaleckého ústavu
1	Zpracování nálezu (důležité údaje z obsáhlého spisu vč. předchozích posudků, po seznámení se spisem příprava místního šetření).	Počet hodin je nadbytečný. Na studium spisu není třeba vědecké kvalifikace.	Počet hodin dle skutečnosti. Ke kvalifikaci: spis nemůže studovat a tedy nemůže být ani odměňován nikdo jiný než zpracovatel posudku.
2	Místní šetření, kde mj. souběžně s ohledáním a popisy probíhalo zaměření geodetickými přístroji, 4 osoby, velká vzdálenost od sídla ústavu, účtována 4× pracovní doba 8 hodin – 2 zpracovatelé + 2 pomocníci.	Počet osob 4 je nadbytečný. Místní šetření trvalo jen 3 hodiny, další hodiny strávené na cestě neproplaceny.	Osoby pracovaly souběžně, tedy při menším počtu by bylo třeba více hodin. Ústav musel zaměstnancům proplatit celou pracovní dobu.
3	Zpracování vlastního posudku.	Počet hodin se jeví nadbytečným.	Účtováno dle skutečnosti, posuzováno více metodami.
4	Revize předchozích posudků a vyjádření k rozdílu.	Počet hodin se jeví nadbytečným.	Účtováno dle skutečnosti.
5	Interní průběžná a závěrečná oponentura.	Interní oponentura je zbytečná, má to být rovnou bez chyb.	I soudy mají dva stupně, měl by stačit jeden?
6	Zvýšení za revizní posudek.	Nebyl vyžádán výslovně jako revizní.	Bylo vyžádáno vyjádření k předchozím posudkům.
7	Zvýšení za mimořádně obtížný posudek.	Často nepřiznáno.	Byl ovšem požádán znalecký ústav II. oddílu, takže zřejmě šlo o obtížný problém.
8	Zvýšení za zvláštní odbornou specializaci – posudek ústavu II. oddílu.	Nebývá přiznáno s odůvodněním, že se jednalo o běžný posudek.	Na obě zvýšení ústav soud na začátku upozornil, soud se předem nevyjádřil (tedy souhlasil?). Pokud to byl běžný posudek, proč byl přibrán vědecký ústav?

U znalců – fyzických osob jsou problémy obdobné; je znám i kuriózní případ, kdy účastník řízení udělal ve stížnosti proti znaleckému chybu v desetinné čárce, soud znalci přiznal desetinou správné částky a odvolací soud to potvrdil.

DALŠÍ PROBLÉMY STÁVAJÍCÍ EKONOMIKY
ZNALECKÉ ČINNOSTI

Zjednodušený přehled problémů účtování znalečného pro soudy vč. komentáře je uveden v tab. 5.

Vyhláškou je stanovena sazba v rozpětí 100 až 350 Kč za hodinu. Z tab. 6 přitom vyplývá, že pokud je orgánem veřejné moci přiznána znalci hodinová sazba nižší než 370 Kč/h, pak nemůže zaměstnavatel po zohlednění zákonných odvodů a všech ekonomických souvislostí vyplatit zpracovateli znaleckého posudku ani minimální zákonem stanovenou měsíční mzdu. Sazby vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/2002 Sb., kterou se stanoví výše odměny za odborné vyjádření podané na žádost orgánů činných v trestním řízení (75 až 125 Kč/h), jsou po odpočtu nákladů znalce resp. znaleckého ústavu vždy ve ztrátě.

K NÁVRHU NOVELIZACE Z ROKU 2017
K PROVÁDĚCÍ VYHLÁŠCE

V lednu 2017 byl vydán návrh novelizace vyhlášky č. 37/1967 Sb. V tomto návrhu jsou mj. navrženy následující sazby odměn:

znalci	300 až 550 Kč/h
znalci z oboru zdravotnictví	400 až 650 Kč/h
znalecké ústavy	500 až 750 Kč/h
ztráta času stráveného na cestě nebo čekáním na vykonání úkonu	300 Kč/h

Výše uvedenou kalkulaci lze ovšem dospět k hodnotám odpovídajícím hrubé měsíční mzdě, uvedeným v tabulce č. 7.

Je zřejmé, že **žádná z nově navržených sazeb nedosahuje průměrných hrubých mezd v oboru, sazba 300 Kč dokonce ani minimální mzdy.** Viz též obr. 4.

Tab. 6 Výpočet hrubé měsíční mzdy, která zbývá po odpočtu nákladů za předpokladu sazeb odměny znalce z aktuální verze vyhlášky č. 37/1967 Sb. a na minimální mzdu.

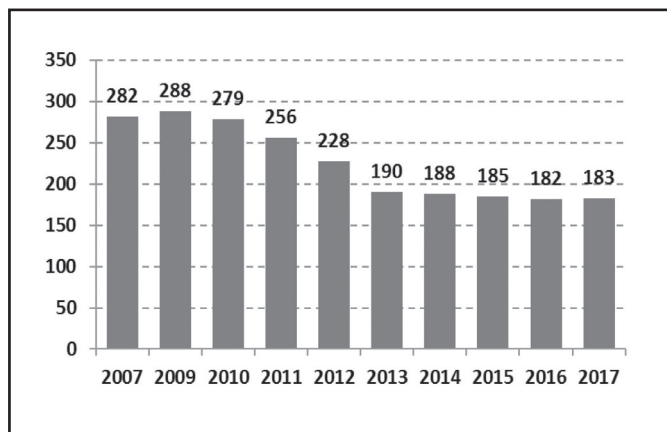
Table 6 Calculate the gross monthly wages remaining after the deduction of costs, provided the rates of remuneration of an expert from the current version of the decree no. 37/1967 Coll. and on the minimum wage.

Hodinová sazba	Kč/h	100	350	233	325	370
Počet hodin práce na znal. posudcích ročně (bez dovolené a režijních hodin)	h / r	1 440	1 440	1 440	1 440	1 440
Výnosy roční (sazba × počet hodin)	Kč/r	144 000	504 000	336 000	468 000	532 303
Náklady ročně (odpočet) za 12 měsíců (40 % z výnosů, minimálně 28 000 Kč měsíčně podle tab. 3 resp. 4, průměr VŠ)	Kč/r	-336 000	-336 000	-336 000	-336 000	-354 869
Výnosy minus náklady (záporné: ztráta)	Kč/r	-192 000	168 000	0	132 000	177 434
Průměrný výnos (ztráta) měsíčně na odměnu (1/12)	Kč	-16 000	14 000	0	11 000	14 786
Na hrubou mzdu po odpočtu soc. a zdrav. pojištění zaměstnance (: 1,3442)	Kč	(-11 903)	10 415	0	8 183	11 000

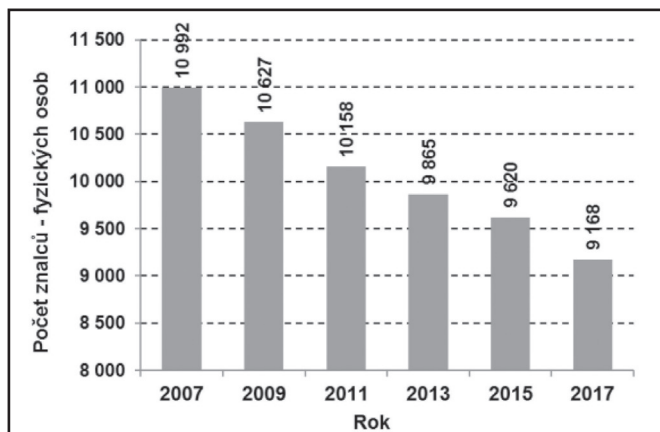
Tab. 7 Čistý výnos znalce jako OSVČ resp. hrubá měsíční mzda, kterou je možno zpracovateli znaleckého posudku znaleckého ústavu proplatit za předpokladu sazeb hodinové odměny dle návrhu novely vyhlášky č. 37/1967 Sb. z ledna 2017.

Table 7 The net yield of the expert respectively the gross monthly wage, which can be a processor expert opinion expert institute cash provided rates of hourly remuneration according to the draft amendment of the decree.

Kategorie		Znalci ostatní		Znalci zdravotnictví		Znalecké ústavy		Ztráta času
Hodinová sazba	Kč/h	300	550	400	650	500	750	300
Počet hodin práce na znaleckých posudcích ročně (z tab. 4, bez dovolené a režijních hodin)	h / r	1 440	1 440	1 440	1 440	1 440	1 440	1 440
Výnosy roční (sazba × počet hodin)	Kč / r	432 000	792 000	576 000	936 000	720 000	1 080 000	432 000
Náklady ročně (odpočet) za 12 měsíců (40 % z výnosů, minimálně ale 28 000 Kč měsíčně podle tab. 3 resp. 4, průměr VŠ)	Kč/r	-336 000	-528 000	-384 000	-624 000	-480 000	-720 000	-336 000
Výnosy minus náklady	Kč/r	96 000	264 000	192 000	312 000	240 000	360 000	96 000
Průměrný výnos (ztráta) OSVČ měsíčně na odměnu (1/12)	Kč/měs.	8 000	22 000	16 000	26 000	20 000	30 000	8 000
Na hrubou mzdu po odpočtu soc. a zdrav. pojištění zaměstnance (: 1,3442)	Kč/měs.					14 879	22 318	5 951
Obvyklá hrubá mzda (průměr / specialisté)	Kč/měs.	42 000	65 000	49 000	83 000			

Obr. 1 Počty znaleckých ústavů II. oddílu (vědecké ústavy, vysoké školy ap.).
Figure 1 The Number of expert institutions II. section (scientific institutes, high schools etc.).

Obr. 2 Počty znalců – fyzických osob.
Figure 2 Numbers of experts – individuals.

DALŠÍ PROBLÉMY

Znalecká činnost je profesí, kdy odborník z jiného než právního oboru zprostředkuje odborné znalosti své profese pro orgán, který nakonec rozhoduje; znalec přitom nese osobní odpovědnost jak hmotnou, tak i trestní, dokonce podle speciálních ustanovení. Je pak s podivem, proč má mít znalec zlomek odměny proti právníkovi se stejnou úrovní kvalifikace.

Na konferenci ExFoS Brno 2017 informoval účastníky ředitel odboru justičního dohledu z Ministerstva spravedlnosti, že se ročně vypracuje cca 250 000 znaleckých posudků, přitom na ministerstvu řeší stížnosti na 32 z nich, což je 0,0128%. Dle médií byli za rok trestně stíháni dva znalci, což z počtu 9 168 činí 0,02%. Těžko najít obor lidské činnosti, kde by bylo tak málo problémů. Je pak otázkou, kde se berou podklady pro výroky představitelů justice v médiích o nekvalitních znaleckých posudcích.

O této problematice, hrubě dehonestující znaleckou činnost, se stále jen hovoří, opakovaně se bezvysledně jedná; je přitom zřejmé jedno, která strana či koalice zrovna vládne. Výsledkem je

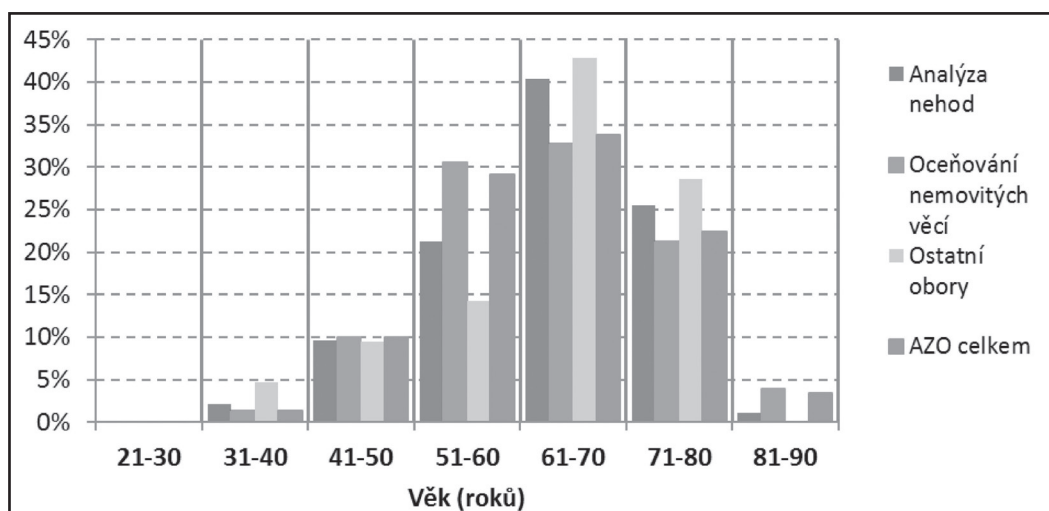
prakticky jen snaha o postihy znalců, jež se projevila v poslední novele zákona. Není zde potom žádná motivace pro znalce, aby posudky pro orgány veřejné moci zpracovávali přednostně, spíše naopak; to pak může být také jednou z příčin dlouhých termínů soudního řízení.

Tento tristní stav vede v posledních letech k rapidnímu úbytku znaleckých ústavů II. oddílu, jak plyne z obr. 1; mezi lety 2008 až 2014 o více než plnou třetinu. U znalců jednotlivých (fyzických osob) je rovněž zřetelný pokles (obr. 2).

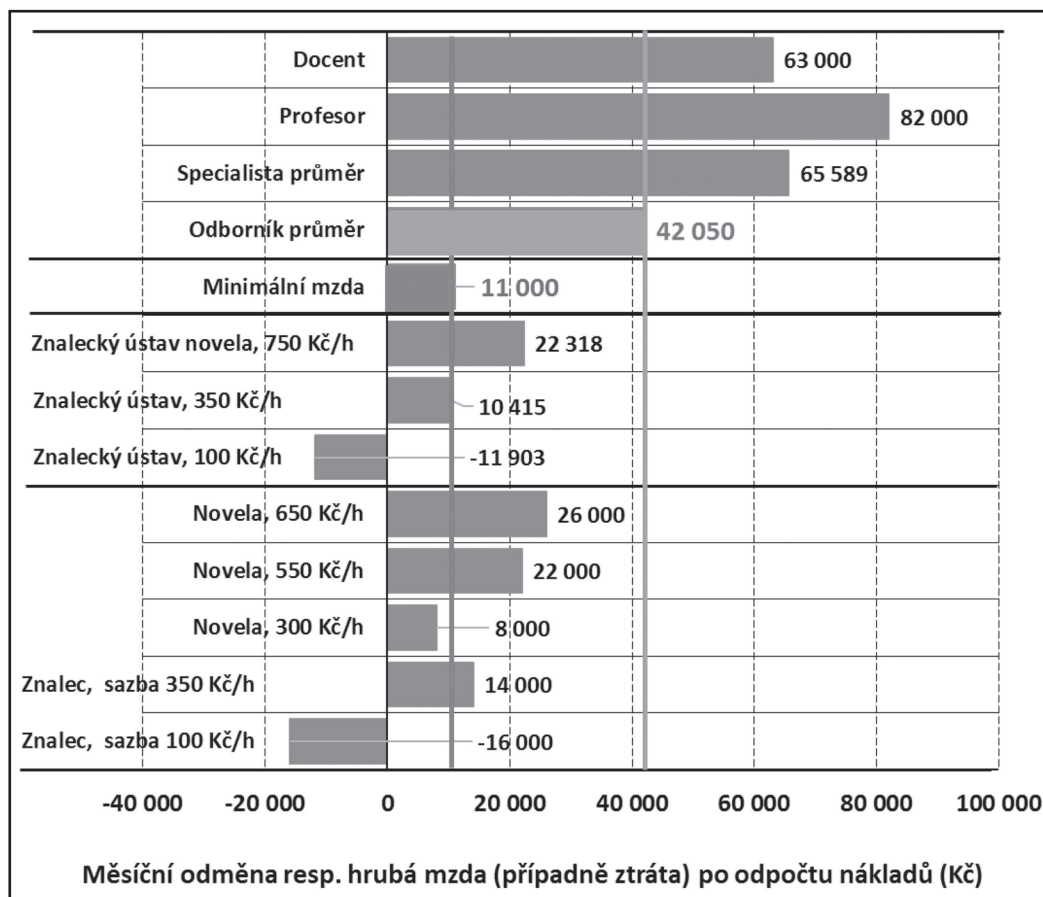
Problémem je také zvyšující se věkový průměr znalců (obr. 3); velká část je již v důchodovém věku. Mladší odborníci nemají prakticky žádnou motivaci se znalecké činnosti věnovat.

POROVNÁNÍ SE ZAHRANIČÍM

Pro srovnání se zahraničím mohou sloužit sazby odměn znalců ve Spolkové republice Německo, dané zákonem o odměňování znalců, tlumočnic, tlumočnicků, překladatelek, překladatelů

Obr. 3 Věk znalců – členů Asociace znalců a odhadců ČR, a.s.
Figure 3 The age of experts – members of the Association of experts and appraisers of the Czech Republic.

Obr. 4 Porovnání průměrné hrubé mzdy odborníků a specialistů s výnosy ze znaleckého po odpočtu reálných nákladů znalce resp. znaleckého ústavu.
Figure 4 Comparison of the average gross wage of experts and specialists with the proceeds of experts, after the deduction of the real cost of the expert or expert institute.

a o náhradách čestných neplacených soudkyň, čestných neplacených soudců, svědkyň, svědků a třetích osob (zákon o soudních odměnách a náhradách), verze z roku 2009, s přepočtem kursem 27 Kč/EUR:

minimum	73 EUR/St.	1 971 Kč/h
průměr	100 EUR/St.	2 700 Kč/h
maximum	139 EUR/St.	3 753 Kč/h

Kompletní překlad těchto německých i rakouských předpisů před lety na vlastní náklady nechala zpracovat Asociace znalců a odhadců ČR, byly předány Ministerstvu spravedlnosti, ale zcela bez výsledku. Publikovány byly i našim časopisem.¹⁾

ZÁVĚR

V současné situaci financování vysokých škol, kdy se kontroluje podrobně, kolik peněz se zaměstnancům vyplátl z hospodářské činnosti a kolik z dotací na výuku a přiřazují se konkrétní posudky k platům, je výše uvedená situace neudržitelná. Vysoké školy, které znaleckou činnost vykonávají jako vedlejší hospodářskou činnost

(jinak ani nelze), nemohou tuto činnost dotovat z jiných (dotačních) zdrojů. Orgány veřejné moci, ani ministerstvo spravedlnosti, nemohou po vysokých školách spravedlivě požadovat, aby náklady, které škole vznikly v souvislosti s plněním úkolů pro orgány veřejné moci, hradily z jiných (dotačních) zdrojů a poskytovaly jim tak nepovolenou podporu, protože by se tím vystavovaly nebezpečí postihu podle jiných právních předpisů.

Obdobné problémy jsou i u dalších znaleckých ústavů, stejně jako u znalců jednotlivých. Navyšování vykázaných hodin, k němuž jsou někdy znalci nabádáni, jistě není řešením.

Pro řešení výše uvedené tristní situace by bylo zapotřebí aktualizací prováděcí vyhlášky č. 37/1967 Sb. k zákonu o znalcích a tlumočnících č. 37/1967 Sb. stanovit:

1. Povinnost znalce resp. znaleckého ústavu předběžně orientačně kalkulovat a následně povinnost zadavatele znaleckého posudku sjednat se znalcem předem výši odměny a způsob náhrady nákladů za znalecký posudek, a to nejen jako doposud v případě posudků pro fyzické či právnické osoby, ale i pro orgán veřejné moci, s tím, že překročení sjednané odměny by bylo možné jen po předchozí dohodě na základě vážných, předem nepředpokládaných důvodů.
2. Sazby za znalecké posudky stanovit jednou hodnotou, nikoliv rozmezím, a to v částce minimálně 1000 Kč za hodinu. Tato částka by zahrnovala přímé náklady na mzdy zpracovatelů

¹⁾ Viz např. Bradáč A.: K odměňování znalecké činnosti v ČR. In: *Soudní inženýrství*. 23(2), Brno, 2012, s. 83–100.

posudku včetně povinných odvodů zaměstnavatele a nepřímou provozní režii; přímé náklady na zpracování konkrétního posudku by byly jako doposud účtovány samostatně. Takto stanovená odměna se jako doposud zvyšuje o částku odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou je znalec (znalecký ústav) povinen z účtované resp. přiznané částky odvést podle zákona o DPH (nebo znaleckou činnost zařadit mezi činnosti osvobozené od DPH).

3. Úpravu sazeb znalečného Ministerstvem spravedlnosti v závislosti na inflaci, pokud je od poslední úpravy vyšší než 10 %.

Jedná se pouze o změny vyhlášky č. 37/1967 Sb., což není závislé na schválení či neschválení nového zákona o znalcích.

Dále by byla na místě podpora výzkumu pro znaleckou činnost za účelem zkvalitňování práce znalců a znaleckých ústavů vytvářením standardů apod. a vytváření podmínek pro výchovu a uplatnění mladých uchazečů o tuto společensky významnou práci.

A na úplný závěr si dovoluujeme citovat výňatek z úvahy našeho kolegy, pana Ing. Jiřího Trávníčka z Brna:

„Mojí teorií o prosté zvědavosti jako hlavním motivu znalecké činnosti podporují i výsledky celé znalecké obce, která ročně zpracuje statisíce posudků, a přitom těch chybných a špatných je jen nepatrné promile, možná ještě méně. Média vytáhnou nějaký případ, potom se rozproudí politická diskuse a někdo chce něco řešit a reformovat, ale skutečnost je jiná.

Ve skutečnosti jsou znalci jednou z nejstabilnějších a nejproduktivnějších složek justičního systému. Složkou nejméně chybující. Prostě ty lidi osobně zajímá správná odpověď, pravdivý výsledek. Považují za čest odevzdat kvalitní dílo. Můžeme dokonce říct, že takovou minimální „zmetkovitost“ má málokterá „branže“.

Co je tedy důvodem občasných kritických vln a dlouhodobého podcenění naší práce? Je to střet dvou stavů? Setkali se lidé z různých univerzit, kteří si nerozumí? Často se ptám sám sebe. Nevím ... možná si ty dva světy opravdu nerozumějí – justice a technika?

Ti první jsou objednateli, přímo nebo nepřímo, naší práce. Pokládají otázku a chtějí odpověď. Ti druzí ji hledají a zdůvodňují. A nutno říci, že ve většině případů nacházejí. Mají jen jedinou chybu, neumějí říci ne. Prostě konstatovat, že na danou otázku nelze seriózně odpovědět. Je za tím asi obava, aby jim nebylo řečeno, co jsou za znalce, když neví.

Ale paradoxně to by z nich právě znalce udělalo.

... Ještě bych dodal, že soud nesmyslně sám objednává práci znalce formou usnesení – to není slušná objednávka, ale příkaz poddanému, ze kterého je obtížné se vyvléct, navíc opepřený pokutou 50 000,—. Po odevzdání práce však namísto aby sám suverénně posoudil, zda je úkol splněn a bez problému v kulturní lhůtě čtrnácti dnů zaplatil, tak jako všichni slušní lidé platí faktury, zatáhne do toho strany a nechá je nesmyslně posuzovat výši vyúčtované odměny. Výsledkem je to, že strana, která soud prohrála, napadne výši odměny jakýmkoliv (a většinou zcela iracionálním) důvodem. Věc jde k odvolacímu soudu a znalec čeká na odměnu dalšího půl roku. Krajský soud většinou odvolání zamítne, ale znalec asi má půl roku jíst na Armádě spásy. Přitom posudek jasně posloužil soudu k rozřešení sporu a je službou, kterou si soud objednal (vynutil). Je to podobné, jako by strany rozhodovaly o faktuře za úklid soudní budovy nebo o nákupu kancelářských potřeb, pomocí kterých byl posudek vyhotoven. ...

K výčtu fakult v úvodu článku bych pro juristy poznamenal, že se jedná také o vysoké školy, které jsou na úrovni právnických fakult a jejich absolventi snad mají morální nárok na stejné odměny jako oni.“